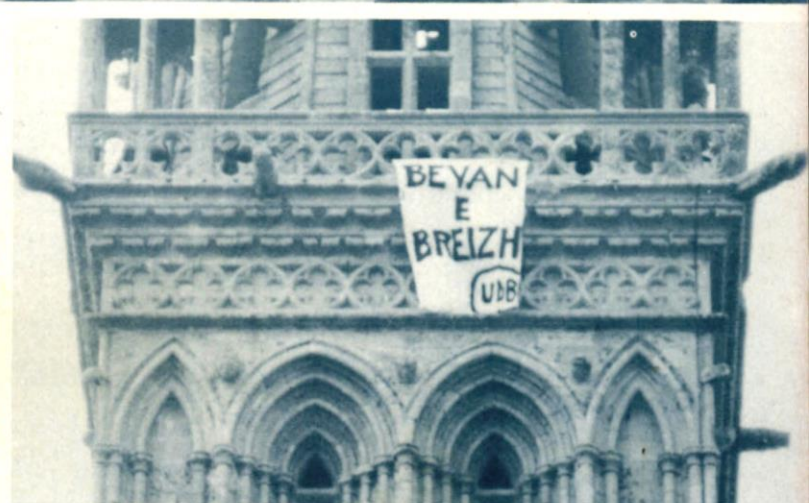

POBL VREIZH

4th

GWENGOLO
1979
NIV. 115

Gwall vrudet e oa dija tour Kreiskêr Kastell-Paol : un tamm braw a vrud newez en deus tapet newez zo (d'ar sadorn 25 a vis Eost), pa 'z eo pignet ennañ UDB-isted Kastell, da lavared d'o c'henvrois hag iwe da z'Ornano-deuet da astenn e dreid beteg amañ, pere eo ezommoù ha c'hoant donnañ ar Vretoned : bewañ e Breizh ! Bezañ mestr e Breizh... Fuloret ar person, fuloret ar flied, fuloret an isprefed... Setu ase da vihannañ ur « radio-ripost » a-zoare !

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

4e listennad

G. Barrillot, St André-des-Eaux	10,00
J.-M. Sauveur, Brest	10,00
M. Le Treut, St Ivi	10,00
P. Guéguénat, St Ivi	10,00
E. Gwilhoù, St Brieg	60,00
C. Pellen, Clichy (92)	20,00
J. Larrieu, Perwenan	60,00
E. Le Grevellec, Kload-Karnoed	20,00
Y. Le Floc'h, Aod-an-Ofiant	20,00
Loeis B., St Maloù	20,00
G. Nicolas, Dinan	10,00
A. ha C. Cocher, St Naser	20,00
P. Le Gall, Plougerne	10,00
A. Boché, Baod	20,00
A. Ropars, Kanada	10,00
M. Bertin, Palaiseau (91)	40,00
R. An Henaff, Lokorn	10,00
P. Fichou, Mortain (50)	10,00
X. Ansquer, Eskibien	60,00

430,00

Diàr ar listennadoù arall 1290,00

Ar-un-dro 1720,00

Staget hon eus ganti adarre eta... Achu eo ar vakañsoù, hag ema an diskar-amzer o tont warnomp. Kroget eo an delioù da gouezañ. Follennoù an tailhoù zo kroget da gouezañ ive, hag ez eus ur c'horoll anehe, kasset endro gant Barr-Awel...

Setu perag e kavomp burzhodus gweled hon lennerion hag hon komananterion kass ingal o gwenneien da bPobl Vreizh. Den ebet ne wask warne : ne vez nag archer nag ucher d'ober aon d'ar re na gassont netra ! Nann, gant pris ar saladenn o kreskiñ, gant ar fuel o vont bihan ganeomp, gant 1 500 000 a dud dilabour ewid Frañs a-bezh (da lavared eo moarvad wardro 100 000 ewid Breizh), e oar ar re a lenn Pobl Vreizh pegen justig e vez ar stal dalc'hmad ganeomp-ni ive... Rag Pobl Vreizh n'eo ket Paris-Match an heni eo ! Lenn Pobl Vreizh zo un afer a youl, un afer a zibab politikel, un afer a harpañ ar wask vrezhoneg ive. Ar re a lenn Pobl Vreizh eo deuet a anaoudegezh vrezheg dehe. Hag eh ousont n'hellomp ket dalc'her da zont er-maes heb o harp. Kement-se, ya. **Beb mis e vezomp wat boues 50 000 lur (kzh), ewid paeñ ar mouller, paotr ar fotoioù, ha kement hag a ya d'ober ur gasetenn. Ar vuoc'h-laezh hanwet Charte Culturelle de Bretagne, n'eus ket deuet ur veradenn er-maes eus he bronnoù ewid Pobl Vreizh, anad eo ! Setu e rankomp ober gant laezh diennet ar paour-kaezh. Treut hor soubenn al laezh ganeomp 'vad. Hag e vez red dic'hastañ, hardizh. Eürusumant e labour ar re a ra Pobl Vreizh ewid ur Bennozh Doue... Mes an amzer hehunan zo anezi un danvez diaes bras tapoud krog warni. Time is money, a lavar ar Saoson. Tud hag a oar petra eo an arc'hant just awalc'h. Hag o dez forzhig karantez ewitañ...**

Dalc'hit eta, lennerion Pobl Vreizh da harpañ gant ho kwenneien ar gasetenn bolitikel vrezhoneg nemeti. Ha trugarez vras d'ar re o deus bet ar soñj, e-korf an daou vis-hañv, eus Pobl Vreizh, ha kasset dezi ar 430 L-se.

Un draig c'hoazh : eveljust e vo astennet ur mis hirroc'h komanant Pobl Vreizh : ewid 12 mis ho peus paeet, ewid 12 mis e vo roet deoc'h.

Bec'h dezi neuse, ewid kass war raog ar stourm ewid emrenerezh sokialour Breizh !
Pobl Vreizh

PENNAD-KAOS GANT O LABOURAD E PORZH BREST ABAOE

Perag ema micherourien ar porzh o vanifestiñ ? Perag emaint diskroget diouzh o labour ?

F.T. Micherourien an oll borzhioù-bresel zo o klemm abalamour ma ne vez ket dalc'het kont eus lesenn « 1951 » gant gouarnamant an Ao. Barre. Hemañ 'n deus « roget » al lesenn-se, bet votet eizh vloaz warnugent zo.

Petra zo en em gavet neuse ?

F.T. E penn kentañ ar bloawezh 1951, o deus diskroget micherourien porzh Brest diouzh o labour. Klemmet o deus kreñv abalamour ma oa ken disunvan an traoù. N'int ket bet skoasellet gant labourerien ar porzhioù all. Memestra int deuet a-benn da lakaad ar c'houarnamant da votiñ « lesenn 1951 ».

C'hwil hag a zo o labourad er porzh abaoe pell, penaos edo an traoù wardro ar bloawezhoù 1950?

F.T. Pacamant labourerien Arsenal Brest, araog 1951, a heulie heni tud al labouradegoù prewez all a oa e Brest d'ar mare-se. Med re Arsenal an Oriant o doa kalz nebeutoc'h, re d/Toulon a oa paeet kalz gwelloc'h eged re Vrest, ha re Baris a oa paeet ar gwellañ toud, eveljust ! Ne oa ket daou borzh ma vese paeet ar vicherourien e memes doare. An dra-se a oa fall kenañ !

Petra eo al lesenn-se neuse dre just ? Petra he deus degasset deoc'h ?

F.T. Unvanet eo bet, a-zaleg mis Mae 1951, pacamant labourerien oll borzhioù Bro-Frañs. Lakaet eo bet da heuliañ heni ar vetalouriezh e Paris. An dra-se a oa reishoc'h ewidomp. Paeet e oamp koulskoude 2% nebeutoc'h eged e Paris, abalamour d'an « abattement de zone ».

Penaos eo neuse bremañ, e 1979, p'emaoc'h o klemm ?

F.T. R. Barre ne fell ket dezañ kén gweled pacamant ouvrierien ar Porzh o heuliañ heni re ar vetalouriezh. Rag kalz re vuan e kresk hemañ, diouzh e venoz. Dibabet en deus an dra-mañ daou vloaz zo dija.

KOMANANTOÙ

	boutin : 40 L	V
P	skoaz : 60 L	R
O	pe ouzhpenn	E
B	KRP ROAZON	I
L	2746-79	Z
	C.C.P. RENNES	H

Ti-Moullerezh « Iroise »
29200 Brest
Rener ar gelaouenn :
Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091
1700 skwerenn

FAÑCH TEODEG, DAOU-UGENT VLOAZ

(1)

Diverkañ a ra Barre, 'benn ar fin, an avantajoù ho peus, c'hwil, tud Arsenal Brest, gounezet gant kement a boan, eizh vloaz war-nugent zo ?

F.T. Ya, eveljust ! Bremañ ez omp paeet herwez an « indice INSEE ». Med gouzoud mad a raomp eo faos, ha gwraet gant ar c'houarnamant forzh penaos. Da'm soñj hon eus kollet 4 pe 5% diouzh pezh a oa dleet deomp abaoe daou vloaz, da lavaret eo pezh a dalvez ur misiad labour ewid netra !

Med perag eo e Mezheven ho peus kroget da vanifestiñ, ouvrierien an oll borzhioù ar wech-mañ ?

F.T. Beb bloaz e Mezheven e vez « commission paritaire », da lavaret eo ur vodadeg gant ar sindikajoù hag ar c'houarnamant. An Ao. **Bourges**, ministr an Difenn, 'n deus lavaret adarre ne felle ket dezañ komz kén eus « lesenn 1951 ».

Setu, kerkent, an oll sindikajoù o deus diskoget...

Penaos e tremen an diskrog ?

F.T. Diaes kenañ eo roiñ da gompren d'ar c'houarnamant pezh a fell deomp. Gwashoc'h zo : deuet eo an archerien er Porzh d'ober goap eus ar vicherourien, da glask droug. Biskoazh ne'm boa gwelet an dra-se abaoe daou-ugent vloaz emañ o labourad amañ.

Bet oc'h bet iwe o vanifestiñ e Plabenneg, a-eneb d'an Ao. Goasduff, kannad Goueled-Leon ?

F.T. Ya ! Hennezh n'eo ket gwall fin, avad ! Lavaret 'n deus e **Kampr ar Gannaded e Paris**, ne oa ket daw da vicherourien ar Stad klemm, peogwir o doa dija peb tra, peb avantaj ! E gwirionez, emañ hennezh o klask lakaad disfiz war stourm ouvrierien ar Stad, hag e-gis-se iwe, lakaad tud zo e-gis ar beisanted diouzh e du, tud hag e c'hell fizioud warno ewid ar votadegoù.

(1) E mis Mae hag e Mezheven ez eo bet tenn ar jeu e Brest gant micherourerien porzh-bresel hag Arsenal Brest. Re ziwezad avad e oa bet kaset ar pennad-kaos-mañ da b/**Pobl Vreizh** ewid bezañ moulet war an niv. 114 (Gouere-Eost). Mes e embann er mis-mañ n'eo ket falloc'h, rag e mis Gwengolo eo e « tigor » ar bloavezh-labour ; n'eo ket achu an abadenn eta, ne ra nemed komañs...

Ped a dud, e porzh Brest, zo en ur sindikad ? Daoust hag an oll vicherourien zo a-du gant ar grev ?

F.T. Wardro ar 7000 a dud o labourad e porzh Brest dindan ar c'houarnamant, ez eus 2000 na baeont skodenn ebed d'ur sindikad bennag. Ar sindikajoù eo ar CFDT, ar CGT, FO, hag ar CFTC, med nebeud. N'eus ket 5% diouzh ar vicherourien n'int ket a-du gant ar grev.

Ouzhpenn tud o labourad dindan ar Stad ez eus iwe 'barzh staliou prewez en Arsenal Brest, ket ?

F.T. Ya, wardro 2000, en **AFO, Peinture Navale...** Labour ar re-mañ a zepant diouzh hon heni-ni. Med e gwirionez ez eo 50 000 a dud e **Brest** a zo o labourad diwar labour ar Porzh. Sklaer da gompren eo an Arsenal pouesus kenañ ewid ekonomiezh ar vro... Ma ne vije ket an Arsenal kén, ne vije ket **Brest** brassoc'h ewid **Landerne** !...

Peb kresk war o faeamant roet da vicherourien ar Porzh en devez efedoù anad war ar vicherourien all, kerkoulz ha war vuhez ekonomikel ar vro a-bezh.

Pessort labour a rit er Porzh ?

F.T. Sevel ha rapariñ bagoù-bresel a vez gwraet. Gwraet e vez peb tra iwe ewid armañ ar bagoù.

Sevel ur vag-vresel zo ul labour padus. Red e vez kemer deg gwech muioc'h a amzer eged ewid ur vag-kenwerzh, abalamour eo daw kaoud dir ispisial.

'Benn ar fin emañ oc'h o « sikour » ar Stad d'ober bresel, pe da werzhañ armoù da vroioù estren zo ? Bez emañ ar Frañs e-toues ar regentañ ewid an dra-se, ket ?

F.T. Petra ober 'modall ? N'eo ket possubl deomp sevel bagoù-kenwerzh e-gis **Sant-Naser**, e modall e vezo beuzet ar marc'had. Goude ar bresel diwezhañ eo bet gwraet. Med bremañ n'eo ket possubl kén. Ne gav ket din e c'hell an Arsenal ober traoù all estreged ar pezh a ra bremañ. Soñjet e vez en dra-se e-barzh ar sindikajoù, mes diaes eo gouzoud petra kennig ahendall.

Daoust hag e vez kenniget d'ar re yaouank labourad er Porzh ? Kemeret e vezont ?

F.T. An oad, dre vras, zo wardro daou-ugent vloaz. Ne vez ket kemeret tud yaouank kén. Pa 'z a ur micherour e retred, alies ne vez ket ramplas-set. Aon he deus ar c'houarnamant da implijoud re yaouank, ahendall e vije muioc'h a freus !...

Pennad-kaos savet ha kempennet gant Mikael Konk, eus a Blougin.

« BREUDEUR, NI 'GLEW HO KLEMMOU EUS AN TU ALL D'AR MOR... »

A ganemp, hon eus bet kanet, gwechall, en ilisoù zo eus maesioù Breizh-Isel, da geñver « Dewezh ar Missionoù », pe pa vese ur missioner bennag o vont kuit war-zu ar broioù pell-hont, da gelenn ar « C'heloù Mad » d'ar baianed, tud oc'h adoriñ fals-doueed, soñjit...

Ha koulskoude, hiziw c'hoazh, « Breuder, ni 'glew ho klemmoù eus an tu all d'ar mor ». Ha n'eo ket klemmoù eneoù int, eneoù o hiraezhñ d'ar « Wirionez », d'an « Doue Bew »... Nann, klemmoù tud int, paour-kaezh tud o hiraezhñ d'ar vuhez, d'ar frankis, d'an disamm...

Breuder, ya. Ne vefe ket ahanomp sossialisted nag etrevroadelourien wiromp lakfemp boledoù « Quies » en hon diwskouarn, ewid chom heb klewed, heb selaou ar c'hlemmoù ankenius a sav eus pewar c'horn ar bed. N'eo ket mad deomp-ni Bretoned, chom serret war-nomp-ni hon hunan en hon gourenes... Ha ken kreñv, ken hirvondus eo ar c'hlemmoù-hont, ar c'halwadenn-se, klemmoù tud o huchal « Forzh ma buhez » a-boues penn, hag a-boues an nebeud a nerzh a c'hell chom gante...

Sellomp douz ar paour-kaezh Kamputchea (Kambodj)... Sed ase ur vro, sed ase ur bobl m'eo dirollet warne gwashoc'h eged seizh gwalc'h an Ejipt... Warlerc'h an dispac'h foll digoret gant ar Ghmered Ruz, Pol Pot en o fenn, ez eus bet kasset d'ar marw 2 vilion bennag a Gamdodjis : red e oa, gouez da b/Pol Pot, « kempen ar vro ». Ur c'hempenn dre ar marw. Ar re varw ne glemmont ket, ar re varw a vez dalc'hmad a-du, ar re varw zo traoù sioul ha di-zañjer. Peuc'h euzhus ar vered. Ma 'z eus bet kavet beziou awalc'h eved sebeliañ an daou vilion-se a gorfoù marw, pe gwraet tantadoù awalc'h ewid o dewiñ... Nazied ruz, faskourien o c'hroc'hen melen... Kavet o deus Hitler ha Stalin keveserien. « Sossialism » an dra-se ? Ur ger kidnapet, tra kén. Pej ar gerioù. Totalitarez. Ma savomp hor mouezh uhel a-eneb d'ar jeneral Pinochet, muntrer S. Allende ha heni meur a Chiliad all, e tleomp iwe denoñsiñ ar gaou gwraet gant gerioù zo, evel « sossialism », ha roiñ da c'hoùd an doñjer a sav ennomp pa glewomp hanw eus an torfedoù gwraet en hanw ar « sossialism » gant Pol Pot hag e Ghmered Ruz...

Ha bremañ, war ar 5 milion a Gamdodjis n'o deus ket bet an enor da verwel war aoter glan « sossialism » Pol Pot, ez eus 2 vilion hag a zo o verwel gant an naon, hag e grevo eno heb mar ebed, ma ne vez ket kasset boued dezo gant Stadoù Bras ar C'hornog, en o fenn hag o zouesk tud rontig o c'hof gant ar boued lipous a vez lakaet da c'hikenn ennañ bemdez Doue... Arabad en em veskañ gant istorioù diabarzh ur bobl ? Pilpousserezh. Amañ ez eus hanw eus buhez pe eus marw ewid daou vilion a dud. Chom, mud, ober ar re na glewont ket ? N'eo ket possibl. N'eus forzh gant piw ema ar gaou, n'eus forzh

war biw teuler ar garez : URSS, USA, Frañs, Chin, Vietnam, Tailand..., ar pezh zo d'ober, sur, eo tennañ ar paour-kaezh tud-se eus genoù ar bleiz. Pe neuse n'eus ket tud ahanomp kennebeud. Hag ez omp kenwallerien gant Ataturk o likidañ an Armenianed, gant Hitler o rostañ ar Judewien e-barzh fornioù goret Auschwitz ha Treblinka, gant Stalin o varn d'ar marw e enebourien hag o kass d'ar Goulag deg milionoù a dud... Ha kenwallerien gant Franco, Pinochet ha gangsterien meur ar c'hantved-mañ, pa ne ve kén...

En Iran ez eus unan all oc'h ober e sod, an Ayatollah C'homeiny an heni eo... Hemañ a gav dezañ emaomp c'hoazh er Grennamzer, hag ema ar fanatik-mañ o kemenn dre ar vro a-bezh « urzhioù Doue », da lavared eo e re, o klask sevel dre an Iran a-bezh « diktatorelezh Doue », da lavared e heni... E oa Iranis dindan lesenn dir ar Chah. Daoust hag-eñv n'eo ket gwashoc'h ar yew m'int bet lakaet dindannañ gant C'homeiny, eged heni ar Chah ? Ma n'eo ket gwashoc'h, ez eo ken gwazh... « Torfed a-eneb d'an Islam, a-eneb da Zoue » : setu ase ar barnadennoù ordinal rentet gant lesioù-barn an Ayatollah. Arabad farsal dre eno gant ar boesson : ar groug pe peul-ar-marw. Arabad e savje re d'ur paotr dre eno, pe e vije re domm d'he reor d'ur vaoues, rag, ma ne zeuont ket a-benn da chom mestr war o gaol, n'eus nemed un diskoulm : ar briadelezh aotreet, pe ar silvidigezh peur-badel a-drugare da eizh pe zeg tenn dre greis o c'horf, rag ne c'housañ ket C'homeiny kozh ar « vreinaurezh »... Brein iwe ar wask, brein c'hoazh an Ayatollah Enzzedin Hussein, en deus kredet sevel a-du gant ar Gurded, a-eneb da ziktatorelezh C'homeiny...

Kurdistan : un hanw warnañ gwad bugale ar vro. Ma 'z eus en ur c'hornad eus an douar ur vro hag ur bobl a c'heller ober anezo « ur vroad heb Stad », ar c'h/Kurdistan an heni eo. 15 milion a Gurded, rannet etre 5 Stad : Turkia (7), Irak (4), Iran (3), Siria hag URSS (ar peurrest). Ur bobl hag a oar sevel en he sav ur wech an amzer, ur bobl hag a vez flastret ingal, un tamm evel an Armenianed... Kurded an Irak a savas newez so (1974-75), en o fenn Moustafa Barzani. Daoust ma oa ar CIA hag Israel a-du gant Barzani, a-benn ar fin e kouezas an dispac'h, pa voe gwraet an emglew etre an Irak hag an Iran diwar goust ar Gurded... A-eneb krenn d'ar Chah e oa Kurded an Iran, hag o doa an 98% anezo degemeret krouidigezh ur Republik Islamik...

N'int ket pell o weled pegen dirollet e oa C'homeiny ; merzet o deus ne ya gantañ da dorriñ e sec'hed nemed un evaj : ar gwad. An emrenerezh goulennet gant Kurded an Iran he deus lakaet C'homeiny da vont e fulor, dreistoll dre ma oa en o fenn Ezzedin Hossein, relijius sunnit, tra m'ema C'homeiny e penn ar chiited...

Pegehid e pado c'hoazh diktatorelezh diskiant ha diamzeret C'homeiny ? Daoust hag-eñv e c'hello unan bennag henn kass d'ar bed all (lec'h ma ranko rentañ kont da Allah eus o dorfedoù) ? Hag ar Gurded ? Pegehid e pado c'hoazh o stourm ewid an emrenerezh ? Rag, lakaomp e teufe a-benn re an Iran da dapoud krog war o heni, e chomo c'hoazh kemendall da ober gant re an URSS, Siria, Irak, Turkia... Ur wall blanedenn heni Kurded ar c'h/Kurdistan. Moarvad e redo ar gwad epad pell c'hoazh war ziribinoù o menezioù uhel rostet gant heol Allah...

Fañch Morvannou

ER MAES EUS HON TOULL !

Warlene e oa bet kaos ganeomp eus 1añ festival sinema ar minore-lezhioù broadel (Kebek-Breizh). Berzh mad en doa gwraet (4000 a weladenourien) hag hon oa an esperañs da zalc'her da vont war an tu-se.

Ar bloaz-mañ, eus an 3 d'an 9 a vis Gwengolo, e vo gwraet kement-dall : kaset e vo an traoù en-dro gant Ti ar Re Yaouank-Ti An Oll **Douarnenes**, war an danvez « Broadoù Indian-Pobl Vreizh ». E **Douarnenes** eh ousomp delc'her da vont...

Ur festival sinema eo, gant un dastumadenn filmoù, metrajoù berr ha reoù hir, gant dokumanterioù, gant reoù-faltasi, gant filmoù a stourm, mes iwe gant westernoù anavezet mad, reut hag ar spered gouennour o c'hwezhañ enne hardizh. Ma 'z eus eus ar festival-se, ez eo a-drugarez da labour aketus ha didrous animatourien skipailh sinema kêr **Douarnenes**, a-drugarez dreist peb tra da **Erwan Moallic**, en deus aaset ha kempennet peb tra (bet eo bet ewid kement-se o furchal er **C'hebek**, e **New-York**, e **Santa-Fe**)... Muioc'h a-se a efed en deus bet al labour gwraet, dre ma oa harpet gant gwir vignoned an

AIM (American Indian Mouvement), re an **International Indian Treaty Conference Council**, harpet iwe gant ar gelaouenn **Akwesasne Notes**... Bez e hag iwe **Arthur Lamothe**, paotr ar sinema er **C'hebeg** : o sevel ur film ema hemañ war ur vinorelezh (indian) e-diabarzh ur vro, ar **C'hebek**, enni iwe kudennoù a zarempredoù etre tud ur vinorelezh ha re ar brassañ-niver (ar **C'hanada** en e bezh).

Ouzhpenn ur festival sinema e vo eus ar sizhunvezh-se : ur « c'hroas-hent » d'ober kaos assambles e vo (divisoù, kendivisoù, darempredoù...). E **Douarnenes** ne vez ket gwerzhnet ar « bluskenn » (pellicule) diouzh ar metr ; ar pezh a vez gwraet eo roiñ ar frankis d'ar gomz, da ziw gomz e gwirionez, peogwir e vo gouestlet un dewezh a-bezh (ar 7 a vis Gwengolo) da sinema Breizh. Unan eus danvezioù an dewezh a vo : « Ar Vretoned hag an Tele », en ur studiañ da skwer an abadennoù bet savet gant **Per Ar Flao** ewid FR3, ha bet refuset gant ar chadenn-mañ.

Bez e vo ur c'hendivis all, gant **Fulub Durand** ha meur a sineast all eus Breizh (hag e vo iwe sineasted

eus pobloù all) war un danvez aboues : peheni eo roll ar selled-haklewed ? ha bez ez eus eus ur sinema breizheg ? Ma 'z eus anezañ, penaos e teu war wel, gant pessort tud, war bessort tachenn, gant arc'hant piw, arc'hant bras, arc'hant bihan ? D'ober petra ?... Ewid piw ?

Piw bennag zo intereset gant ar selled-haklewed e Breizh, hag e lec'h all, ema e blass e **Douarnenes** epad an dewezhioù-se, ma kar, hag ez eo pedet da zont a galon vad.

Pa vo deuet an nos, e vo tu da weled meur a film : « Max et ses cochons », gant **J.-L. Le Tacon**, oberennoù diwezañ **Jef Falmor**, re ar priedoù **Le Garrec**... Diskouezadegoù a vo iwe ewid ar weladenourien (emaomp e soñj, heb brabañsal, bodañ muioc'h a dud eged na vez gwraet e festival **Woodstock** !). Diskouezadegoù war ar broadoù indian, fotoioù **Curtis**... Muioc'h eged ur festival sinema eta : ur mare a-boues ewid en em soñjal war stad diw bobl hag o amzer da-zont, war al liammoù a zo etreso : « Ema, eme an AIM, ema ar respont ganeoc'h-c'hwil, tud pobl Vreizh, ha tud ar pobloù all omp harpet ganto ».

Diredit oll da **Zouarnenes** eta, etre an 3 hag an 9 a vis Gwengolo. Ewid gouzoud hirroc'h : **MJC**, Bd Camille Reaud, 29100 **Douarnenes** ; pellg : 16(98)92 10 07. Tu vo da lojañ.

Ne glot ket **Douarnenes** na gant **Deauville** na gant **Cannes**... Pebezhañs !

J.-M. Le Boulanger

Yann-Vari Mc Kenzie (indian Cri), musiker ha c'hoarier, e-barzh film Arthur Lamothe « NTESI NANA SHEPEN » (Lavared e vese e oa hon douar-ni).

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier, bodet ennañ skolaerion ha kelennerion Vreizh a-du gant ur skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(30 L ewid 6 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez - 29245 PLOURIN-MONTROULES
KRP 430-20 H ROAZON

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier 80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon

komanant : 50 L - Studierien : 35 L
Teñzorier-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

DAOU STOURMER

Renket mad, tri ha tri, gant ur pas gorreg, heñvel douzh heni « Strollad Estren an Divroidi », ne vanke nemed ur musik... Mantrussoc'h ha gwirionnoc'h a-se e oa hor gwelet e-gis ma edomp.

Hag e teue oll dud kêr war an hent, ar prenestroù karget a vanieloù, en ur huchal : « Bewet ar « maquis » !... Bewet paotred ar strouezh ! ». War hon lerc'h e teuas ur vandennad vugale ha yaouankis, war hent **Douarnenes**, beteg un ti-skol hanwet, n'ouson ket kén, pe **Melin-C'hlas**, pe **Pont-Glas**...

A-hed hor baleadenn, e kane ar yaouankisoù heb ehan kanaouennoù brogar, « **Marseillaise** » hag all... Berr e kavjomp an hent, kement a lewenez hag a laouenedigezh a welomp en-dro deomp.

Un degemer disheñvel o doa gwraet Kemperis ewid lidañ Gouel an Dieubidigezh.

Prientet e oa bet evidomp ur pred eus ar c'hentañ, evel ur pred-eured. E-barzh unan eus ar c'hlassoù e oa bet stignet liñserioù gwenn. War an taolioù, podadoù bleunioù a beb eil gant boutailhadoù gwin, heni gwenn, heni ruz, sistr, digorkalon hag all.

Disterniañ a resomp araog mont da azezañ. Delc'her a rae peb heni e arm en e gichen, rag, arabad ankounac'haad, ne felle ket d'ar Boched en em rentañ, hag e c'hellfent kaoud c'hoant dont en-dro. Setu perag, ewid mired a vezañ paket dre souezh ouzh taol, e lakaer daou baotr ouzh gward da ewezhiañ, unan a beb penn d'an hent.

Se ne blij ket un hanter re dezo. Setu perag e kassan unan, **Asticot** e hanwbresel, da zebriñ, hag e kemeran e lec'h, dezañ da zistroiñ dindan un hantereur, da gemer gward **Popaul**.

En em lakait en o flass. Tud yaouank-flamm, entanet goude bezañ chomet evel anevaled gouez, kraouiet en ur gaoued, hag o tont deus ar c'hoadoù, ur vandenad merc'hed yaouank deuet d'o servijañ ouzh taol. Ar pokoù a oa marc'hadmad !

Honnezh eo lesenn ar vuhez, lesenn douss mab-den : gant pokoù e vez gwraet tud. Ar vuhez a vo trec'h d'ar marw.

O c'hompren a ran. War an hent-se 'm eus tremenet me iwe, ha bew eo ataw ma c'harantez ewid ma fried, evel ma vefen newez-dimezet.

Allas ! N'ema ket ar poent d'en em denerraad !

Al letanant **Gwilherm** zo deuet keloù dezañ mont gant an diw gevrenn da stan-kañ an hent wardro **Plogoneg**.

Ar Boched, goude bezañ lavaret edont o vont d'en em rentañ, o deus chañchet soñj. Ha setu emaint o tec'hed warzu **Plodiern**.

— « War-sav, paotred ! Achu eo ar pardon ! Abenn ur c'hardeur, bezit prest da lammad e-barzh daou garr-samm a zo o vont d'ho kass ewid troc'hañ o hent d'ar Boched tec'het eus **Kemper** ».

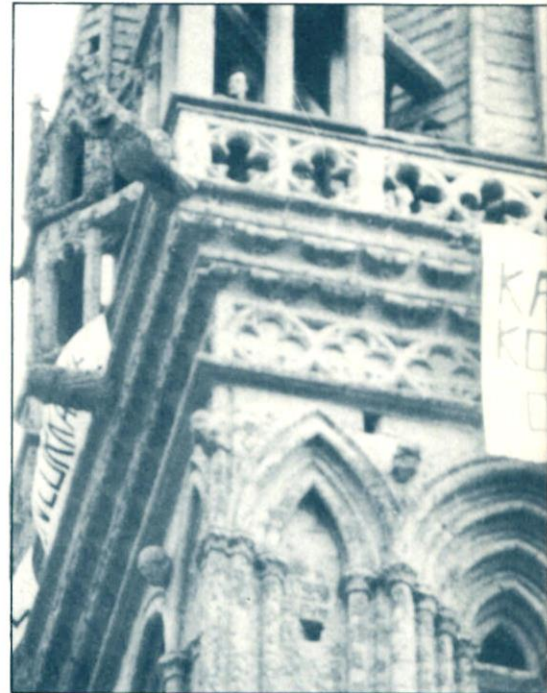
Ar c'horonal **Berto**, en e grannañ gant e c'halonsoù newez, ewid ar fed en deus klasket lakaad an ofisseriesien alamant d'en em rentañ.

Mezhus e oa an dra-se ewito. Hag ouzhpenn-se, goude kement a dorfedoù, kement a fallagriezh gwraet ganto e Breizh, o doa aon rag ar Vretoned, aon da vezañ barnet gant tud ar vro.

Setu perag, dirag poues, nerzh spontus an armeoù amerikan, saos hag all, e sentent douzh un urzh jeneral : tizhoud daou borzh-mor Breizh, **Brest** hag **An Oriant**, ma oa aessoc'h dezo stourm, ha diouzh tro, tec'hed dre vor.

Krediñ a rafen awalc'h, o weled an imor a lakaent da glask tremen hebiou hent an **Dour-Gwenn**, e oa en o soñj mont da bakañ porzh **An Oriant**, ewid sikour difenn ar splujerien, ma oa eno o goudorenna ganto.

Setu ni, gant daou garr-samm, warzu **Plogoneg**, dre an hent bras. A-vec'h gwraet tri c'hilometrad ganeomp, e rankomp chom a-sav ha diskenn eus hor c'hirri. A-dreus an hent, pikolioù gwez zo o stankañ. En em c'houlenn a raomp mard eo hor c'heneiled eo o deus gwraet ur sort labour, hag en em gavet re ziwezañ. Tremenet eo ar Boched. Martese zokén, pa o deus kavet an hent bras stanket, o deus klasket ha kavet hentoù-

treus, ha ni iwe zo re ziwezañ : paked omp war ho lerc'h.

Lesel a raomp hor c'hirri. Red e vefe troc'hañ ar gwez a dammoù bihan ewid digoriñ an hent. Daomp dre ar parkeier.

Ne rankomp ket mont re bell : kavomp a raomp o roudoù.

Dre an hentoù bihan int tremenet. E korn ur park e kavomp kassedadoù bombezennoù eus ar sort a zifoultrent war-nomp en **Dour-Gwenn**.

Gant aon d'o lakaad da darzhañ, arabad eo loc'hañ anezo araog ma vezint gwelet gant ur poultrier, rag gouest eo bet ar Boched da vezañ laosket ur pej war o lerc'h.

Ase e welomp e pessort mod o deus poan o ofisseriesien ganto, ma laoskont war o lerc'h traoù ken red ha tennoù ewid soudarded.

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 40 L (1)

Skoaz : 60 L (1)

Estrenvro : 50 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2365-76

* mention à préciser absolument

Komanantit d'ar gelaouenn
brezhoneg pe

Pobl Vreizh

BP 304 - 29273

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 40 L (1)

Skoaz : 60 L pe ouzhpenn (1)

Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

* da verkañ dre red war ho kolo-lizher

Kastellad eo Yann-Vadezour an Deuñv, oberour an danevell omp en em gavet gant ar pennad 15 anezañ... Ha hemañ n'eo ket ur penn kousket, sur n'eo ket c'hoazh.

Fallgaloniñ a raont oll o weled ez a falloc'h-fallañ ar bresel ewito e kement korn-bro ma 'z aont, en desped d'ar spered ifernel plantet en o c'halonoù a-ziwar o sewenadur nazi.

Paneved an doujañs d'ar vistri a laka anezo da gaoud aon an eil rag egile (aon da weled o soñjoù, o c'homzoù flatet gant ur c'heneil), e kredan awalc'h o defe gwraet e-gis hon enebnazi Fritz, kroget ar gassoni ennañ a-eneb da Hitler hag e gen-sorted daonet.

Skuizh-marw ar baotred, faezh o redek er parkeier heb gweled sort. Nosiñ a ra.

En ur velin e kavomp boued ha lojeis.

Lakaet, evel boas, gedourien en o lec'h, eh en em astennomp en ur c'harrdi bras, leun a foenn fresk : ezomm ebed d'hor luskellad !

Evel kustum, va c'heneil Cossec ha me 'n em zihune a beb eil ewid mired n'en em laoske ar gedourien da gousked.

Diouzh ar mitin edomp diegus da lakaad loc'h da zihuniñ ar baotred : uhel e oa an heol, hag e tiroc'hent c'hoazh evel broc'hed. Nag an naon nag ar sec'hed na lakafe heni anezo da sevel...

10 a vis Eost... 10 eur.

Ur c'harr-tan « traction avant », an diw zor araog divarc'het, zo chomet a-sav kant metrad diouzhomp, war an hent bras. Tri faotr, patrioted heb mar, a lamm er maes. Unan anezo a sav e ziwvrec'h en ur youc'hal : « Ahanta, Yann ! Ase emaut : da gavet 'm eus kement-se ! »

Redeg a raomp an eil daved egile. En em bokad, en em stardañ a raomp, gwashoc'h eged breuder. Alan eo. Alan, va c'heneil, va c'henvroad. A-vec'h ma 'z eus eizh dewezh hon eus en em guitaet, hag hon eus ur joa dispar o'n em weled.

Alan : « Klewet 'm eus penaos hoc'h eus stourmet, ha bet an trec'h war ar Boched, en Dour-Gwenn, pegement a imor a oa enno beb tro ma sailhent war-noc'h, ha rankoud mont en-dro, fallgalonet, en ur youc'hal : « Nichts gut... Filh terrorist ! » Eürus on ouzh ho kweled oll, ha krediñ a ran e pareo buan an tri faotr gloaset ».

Me : « Med petra 'welan war da vañ-chou ?... Ganloñsoù letanant ! Resew va gwellañ gourc'hemennou, va letanant !... Ha re oll baotred ar c'hevrennoù Daniel ha Cossec ».

Alan : « Selaou, ma lavar in dit penaos eo en em gavet kement-mañ. N'emaout ket heb gouzoud penaos ar c'habiten Bernard, ha Morillot iwe, a roas din ar garg da bourvezañ bewañ da oll dud ar gompagnunezh. Kerkoulz ha me, n'out ket heb gouzoud, e kement bro ac'hubet gant an Dorifored, pebez kudenenn eo kudenenn ar boued, ha pegement en dez muioc'h a boues ul lizher-diskarg o tougen sinatur un ofisser... Me lavar dit, dre ma ouezan penaos en em gemer, nag a boan a vez gant lod eus an dud ! Setu perag ez on letanant ewid ur pennad, da c'hortos, ha kehidiñ ha ma vezo ezomm ahanon ».

Me : « Ne gavan abeg ebed er pezh a

lavares. Ma 't eus ranket kemer galoñsoù, evel noused brogarour, ne 'tefe ket gwraet, m' o defe gwraet o dever an ofiserien chomet en o c'hêrioù. O gweled a rafomp pa vo aet ar riskl hebiou. Ewid hiziw, deomp-ni eo ober al labour. Hag e kemeromp ar garg a galon vad ».

Alan : « Ma 'z omp deuet d'ho kweled, ez eo ewid lavared deoc'h n'oc'h ket distaget diouzh hor c'hompagnunezh « Cartouche ». Hag, ewid lidañ gouel an distro, hon eus degasset boued-mir : pesked, kig, hag all, bara, evajoù : sistr ha gwin. Kreistez eo ! Daomp ouzh taol, paotred ! »

Klewet a raomp gant Alan : an dra-mañ zo deuet eus ti Amieux, al labouradeg vras war ar boued-mir..., ar c'hassedadoù all amañ eus ti Vasselet.

Gwelloc'h den... teodet koulz... hardizh evel ur bleiz... imposubl bezañ dibabet par dezañ ewid ar fed.

Daoust d'hon anaoudegezh vad, martese abalamour da se, 'm eus un tammig enkres, gant aon e e kouezfe va c'heneil en direizhded. Rag, her gouzoud mad a ran, douget eo Alan da ober troioù kamm. Ne 'm eus ket re a fiziañs ennañ. Ur marvailher ker brow eo ! An oll a vez paket gantañ, kalz pe nebeud.

Lavared a ran dezañ ema e va soñj, va dever eo iwe, distroñ da Gastell-Paol, ar c'hentañ ma c'hellin, dre ma 'z eo toullbac'het al lodenn vrassañ eus stourmerien va bro.

Med red eo din goulenn an aotre digant va mistri : Morillon ha J. Bernard.

« Mad kenañ, eme Alan, me zo o vont d'o gweled hag ez aomp da'zh ambroug gant ar c'harr-tan-mañ, gant va bleiner Dréau, ha Taupin paotr ar fusuilh-mitrailh ».

Setu aet en-dro va c'heneil Alan, va letanant, d'ar C'hastell-Newez, pe e-kichen, el lec'h ma edo ar gompagnunezh hag e renerien.

Daou zewezh e chomomp c'hoazh war-dro ar stankadenn gwez pilet war an hent. Leset e oamp bet war al lec'h gant aon e teufe c'hoant d'ar Boched dont war o c'his.

ann bolitikel nemeti e
nn-da-benn
(service abonnements *)

BREST-CEDEX

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2746-79

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moned e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar)

19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

ADLODENNAÑ PE DILODENNAÑ

ase ema an dalc'h !

3

Gant ar pezh a zo displeget beteg henn, e weler pegement a gudennoù a vez kavet war e hent gant an adlodennañ. N'eo ket re souezhus, pa soñjer en oll draoù a vez da zerc'hel kont anezo epad an abadenn-se, da lavared eo ar palioù da dizhous, an doareoù d'ober, gwirioù ar berc'henned, boasioù an dud, ar mod da labourad an douar, hag efedoù an adlodennañ war an natur eveljust.

E-touesk ar palioù da visañ, bodañ ha tostaad an douaroù eo an heni kentañ, 'vel hon eus lavared dija. E korn-broioù zo, araog an adlodennañ e tiskouez stad an douar tachennoù ken bihan hag ur mouchoer, ha kasimant ken strewet ha ma vese gwechall ar pennoù-ed war ar park goude labour ar vederezh. Klewet 'meus hanw eus un tiegezh e Breizh, hag e oa ennañ wardro pemp kant tachennig douar war ugent dewezh-arad. Lod eus an tachennoù-se, red eo lavared klouskoude, ewito da vezañ distag an eil diouzh eben ewid pezh a sell douzh ar berc'henniezh, a oa stok-ha-stok dija hag a c'helle bezañ labourer assambles sur awalc'h. Ne vern : dalc'het e vez kont eus peb perc'henn, forzh pegen bihan e vez; bodet e rank bezañ e zouaroù dezañ an tostañ ar gwellañ douzh tiez an dud ha krewier e loened. Ouzhpenn-se, pa vez feurmet douaroù daou pe dri perc'henn gant ar memes labourer-douar, e vez daw tostaad an oll lodennoù an eil ouzh eben heb dispiljou da heni ebed eus ar berc'henned. Araog mis Gouere 1975, e ranke iwe bezañ roet en-dro da beb heni douaroù o talvezoud kement hag ar re a oa

gantañ araog an adlodennañ, ha kement-mañ ewid peb rumm douar (parkeier, prajeier, lanneier ha koajou), gant ur c'hemm a unan dre gant. Gant ur sort reolenn e ranker ansav ne oa ket gwall aes tostaad ha bodañ an douaroù ha, war un dro, roiñ en-dro d'an dud lodennoù newez gant kleuzioù awalc'h en-dro dezo c'hoazh.

Ma felle neuse d'ar c'husul-adlodennañ miroud na vefe trec'h ur perc'henn bennag warnañ dirag al les-varn velestradel, e chome gantañ da choas etre bodañ fall al lodennañ ha teuler un toullad kleuzioù d'an traoñ. Abegoù all zo bet kavet iwe eveljust ewid diskar ar c'hleuzioù en tu all d'ar musul, evel ma welimp pelloc'hig. Mes bre-mañ, gant lesenn mis Gouere 1975, ez eus tu da roiñ en-dro d'an dud rummoù douar « digempouezet » etreso beteg ugent dre gant, gant ma ne vo ket chañchet re, e-gis-se, ar mod da gass an atant en-dro, ha gant ma chomo ataw ar memes talvoudegezh gant an oll zouaroù lakaet assambles eveljust. Ewid bezañ reissis, lavaromp e vez tennet memestra digant peb perc'henn un dregantad eus e lod, etre 1% ha 2%, ewid ober heñchoù ha gwazhioù newez. E-touesk traoù all, « disenesennañ » peb tachenn an heni eo a rank an adlodennañ ober iwe, heb treusiñ park un ameseg bennag. Setu perag n'eo ket hebken chañch plass d'an douaroù a vez gwraet pa adlo-denner, med iwe ober hentchoù da vont dezo. Ouzhpenn-se, ma vez re c'hlweb an douaroù, e vo daw ober gwazhioù da zizourañ anezo, heb mont re bell war ar poent-se avad.

Gwall luziet eo iwe an doare da gass an adlodennañ d'e benn. Padoud a ra ar jeu ur pennad mad a amzer, wardro tri bloaz, ha muioc'h a-wechoù. Forzhig traoù a vez d'ober herwez al lesenn : enklaskoù ofisiel, bruderezh war ar c'helaouennoù hag en tiez-kêr, kass keloù da beb perc'henn forzh pegen pell e vez o chom (Enes Sun, Paris pe Dakar). Kement-mañ a vez gwraet, hag d'ober an traoù e kuzh ha dre laer, kuit ewid roiñ tro d'an oll da c'houlenn disklêriadurioù war ar poent-mañ-poent ha da roiñ e ali diwarbenn labour an iskusul-adlodennañ, heni ar mentour, ha divisoù ar c'husul-adlodennañ kumunel pe departamantel. O kemer perzh en adlodennañ e vez forzhig tud, en ur momed pe un all : ar beisanted da gentañ eveljust, e-gis perc'henned pe labourerien-douar, o hunan pe e-diabarzh ar c'hevredad douarel, ar berc'henned all o chom e kêr, an Aotrou maer hag e gusul kumunel, ar gomission adlodennañ gumunel hag an heni zepartamantel, ar Mererezh Boutin gant an DDA, ar C'hadastr hag an Ipotekou, ar mentour, barner-presidant an daou gusul-adlodennañ, al les-varn velestradel, hag ar pefed, heb ankounac'haad ar strolladoù-difenn savet amañ hag ahont. Pa fell da gement heni eus an oll dud-se ober e labour, pe roiñ e ali, pezh a c'hoarvez edoug an daou pe dri bloaz ma pad an adlodennañ, e c'hellit soñjal ne vez ket ar jeu eus ar re aessañ beb taol. Setu perag e vez gwelloc'h d'ar re o deus afer gant an adlodennañ lavared o ger e poent mad, ha lakaad da c'houzoud d'an oll ar pezh na ya ket war-eeun herwezo. Ma tihunont re ziwezad ewid displegañ o c'hlemmoù, forzh pegement a wir a vez ganto, ne vez ket aes tamm ebed kass an traoù war o c'his ma vez aet an Aotrounez-hont re bell war raog dija. Setu perag, beb an amzer, e tisoluer stad truezus unan bennag, un den kozh alies pe unan o chom pell diouzh ar vro, ha n'eo ket bet lavaret e soñj gantañ

KEMENNADENN

Ema Skol an Emsav (30 Place des Lices, 35000 Rennes) o klask lakaad ar brezhoneg da dalvoud en tier-bank iwe. N'eo ket trawalc'h da lod ober o chekennoù e brezhoneg (a-wechoù e vezont refuset, e Ti-gar Brest da skwer) : felloud a ra da Skol an Emsav pouesañ war baotred an arc'hant bras ewid o lakaad da embann chekennoù-vegoù (karnedoù-chek) e brezhoneg (pe en diw yezh)...

Ewid gouzoud hirroc'h war an doare d'en em gemer gant an afer-mañ, e c'heller skrivañ da Yann-Bernes MOISAN, 61, ru Dinan, 35000 ROAZON.

e poent. Hag ez eo aet an traoù en-dro memestra. Alies neuse e vez lakaet war gont c'hoant ar re vras da lonkañ ar re vihan ar pezh n'eo nemed un ankounac'h ; laosket e vez kuzh hemañ, a-wechoù, gant an ameseien hag a zo « e-barzh ar jeu » ; kement-mañ a c'hoarvez, gwir eo.

Sur eo ez a an adlodennañ eeun a-benn hag a-eneb da galz a gustumoù e-touesk an dud. E-barzh spered ar peisan a rank dilesel ur park bet labourer en e raog gant e dad hag e dad-kozh epad bloawezhioù, e-barzh penn ar paotr aet da chom e kêr hag a wel diskar ar gwez m'eo bet pignet enno ewid neizhata pa oa-eñv bugel, e-barzh soñj an den kozh o vevañ sioul war e leve, hag a glew hanw deus ur chañchamant bras o tont, sur eo e tiwan da gentañ un tamm mat a enkres hag a strafuilh, aes awalc'h da gompren. Lod all, perc'henn ma 'z int da zouaroù pisset mad ewid bezañ gwerzhed ker da « vatissañ », e sav un aon bras enno rag koll o danvez. Red e vez neuse, araog ma vez loc'het ar jeu, displegañ mad d'an oll petra eo an adlodennañ. Ha pa vezer krog ganti, un dra vad eo kass an traoù en-dro en ur zerc'hel kont eus goulennoù ha klemmoù an dud-se, kement hag eus alioù o ameseien. Hemañ eo diaessañ ha pouesussañ tra en adloden-

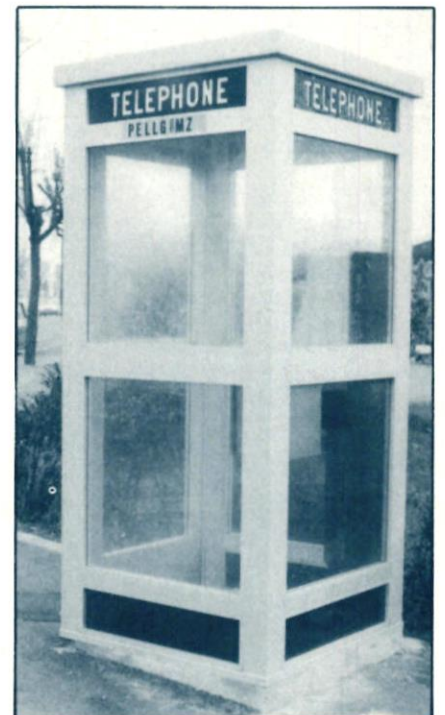
nañ : taoliñ ewezh douzh peb heni ha douzh an oll war-un-dro, rag pa vez bet kountant unan bennag, alies e vez bet gwaet displijadur d'unan all. Ur c'hempoues zo da glask ha da gavoud etre savioù-poent gwall zisheñvel, pa ne vezont ket a-eneb an eil d'egile. Setu perag ez eo an adlodennañ un afer da vezañ kaset d'e benn e-barzh spered an dud kerkoulz ha war ar parkeier pe ar prajeier, ma n'eo ket muioc'h zoken. Anes se sur eo an traoù da vont a-dreus hag hebiou.

N'eo ket gant boasioù an dud hebkén e vez un tamm bec'h. Da skwer, penaos ober ewid kaoud un emglew etre al labourerien-douar c'hoant dezo kaoud tachennoù bras ewid arad ha mediñ aessoc'h-a-se — diouzh un tu —, hag ar re a fell dezo (hag ar re-mañ a c'hell bezañ labourerien-douar iwe) gwelet an natur hag an tro-dro miret ha difennet — diouzh an tu all ? Penaos iwe lakaad da glotañ assambles hetoù lod deus ar beisanted a fell dezo kaoud ur vereuri voderniset ha tonket da greskaad muioc'h-mui ataw, ha neuse mennosioù ar re a'n em blij evel ma vezont : ar re-mañ o vezañ dibabet bewañ diwar o zamm douar en ur mod tostoc'h d'ar peuc'h ha d'ar sioulder. En em gavet omp amañ gant diw gudenn deus ar re bouesussañ en adloden-

nañ : efed an diskar eus ar c'hleuzioù war an tro-dro e Breizh da gentañ, ha da-zont al labour-douar e-barzh ar c'henreizhadur ekonomikel a-vremañ da eil. Med araog stagañ da vad gant an diw gudenn-se, e lavarimp, a-benn ar wech a zeu, ur ger diwarbenn ar rebechoù all a zo bet gwaet d'an adlodennañ. Hag e welimp neuse petra zo a-dreus gant hemañ, ha daoust ha moian zo da wellaad anezañ.

Kamp etregelteg ar Vrezhonegerion zo bet dalc'het e Skaer eus an 13 d'an 28 a vis Gouere.

Ul lizher bet kaset deomp gant aose-rien ar C'hamp, o pediñ ahanomp da gemenn ar c'heloù d'hon lennerion, n'eo en em gavet ganeomp nemed d'an 10 a vis Gouere : n'hon eus ket gellet eta moullañ ar gemennadenn, dre ma oa deuet Pobl Vreizh er-maes eizhtez a oa daja.

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

JIL KILHIVERE, TREMENET GANTAÑ AR « BACC » E BREZHONEG

1. Daoust hag-eñv ez eus ahanoc'h ur brezhoneger a-vihanig, Jil Kilhivere ?

N'eus ket ! N'on ket brezhoneger a-vihanig. Desket 'm eus komz brezhoneg setu pemp bloaz zo gant kamarade deus Ti ar Re Yaouank **Lokournan**. Abaoe ez vihan e teuen a-benn da gompren koulz lavared kement a vese lavaret, koulz er gêr ha gant an ameseien, med ne oan ket gouest da lakaad daou c'her an eil warlerc'h egile. Setu, gant ar vezh, ez on aet da zeskiñ... ha lakaet 'm eus va zud, va mamm-gozh da gomz brezhoneg ouzhin.

2. Tremenet ho peus tri bloaz zo dija ar « bacc » C e brezhoneg, keta ?

Ya ! Bez e oan d'ar c'houlz-se er skol e **Brest** hag aet da dremen ar « bacc » C. Diviset 'm boa neuse ober ul lodenn dioutañ e brezhoneg, ha lakaet e oa bet 11 din 'wid an arnodenn brederouriezh. Siwazh, n'he doa ket servijet din da gaoud ar « bacc », ha chomet e oan neuse da labourad douar, pe kentoc'h da sevel moc'h e ti va zud, e **Plouarzel**, epad daou vloaz.

3. Warlene eo ho peus diviset studiañ adarre neuse ?

Ya ! Warlene 'meus bet c'hoant adkrogiñ da studiañ. Aet on da **g-Combou** eta, er Greisenn Sokial war al Labour Douar (CPSA), da glask kaoud ur BTA. Lakaet 'meus va hanw iwe 'wid labourad tremen ar « bacc » D' (« bacc » al labour-zouar iwe). Soñjet 'm boa e c'hellfen e-gis-se tremen unan e galleg hag an heni all e brezhoneg,

hag 'm bije muioc'h a chañsoù da gaoud unan anezo o daou.

4. Med perag neuse ar « bacc » e brezhoneg ?

Da gentañ e rankan lavared 'm eus diviset ober gant ar brezhoneg ewid kement a sell va buhez war ar pemdez. Ouzhpenn-se, ewid an dud, ez eo ar brezhoneg yezh al labour-zouar, ha mad pell zo ; hag eo bet sellet a-viskoazh 'vel ur yezh divarreg da zisplegañ ar vuhez a-vremañ. Felloud a rae din diskouez er c'hontrol e oa ken gouest hag ar galleg d'henn ober.

Esel on iwe deus **Skol an Emsav** hag abaoe ur pennad amzer dija hon eus diviset 'barzh **Skol an Emsav** kemered ar gwir d'ober ar pezh hon eus c'hoant ober, ha n'eo ket chom da c'hortos e vefemp aotreet d'e gemered (stourm ar chekennoù brezhoneg, ar panelloù-hent, h.a.).

5. Hag e-keñver al lezennoù, penaos edo kont ?

Ar pezh a gavan farsus eo ne oa ket bet soñjet zokén, gant pennoù bras ar vro e **Paris**, e c'hellfe deiz pe zeiz c'hoarvezoud sort tra ; an dra-se a ziskouez ur bern traoù. Ne oa netra e gwirionez e-barzh al lezennoù a vire ouzhin a ober kemendall, ha netra kennebeud a aotree ahanon. Un toull a oa, ha bremañ, nemed ha dont a rafe ul lesenn nemezh da viroud ouzhin a gendelc'her, eo gounezet ewidon an afer-se, hag e vezo reoù all bloaz a zeu.

6. Penaos ho peus gwraet neuse ? Lavaret ho poa d'an Akademiezh ?

Ne 'm boa ket. Toud 'pezh 'meus gwraet eo lakaad, e penn kentañ kement dever skrivet, teir linenn e galleg da zisplegañ va soñj, o lavaroud : « Ken truezus eo c'hoazh stad ar brezhoneg en deskadurezh, hag an dra-se daoust d'an emglew sinet etre ar **Stad C'hall** ha **Breizh** (ar Chart), ma c'houlennan ur c'helenner brezhoneg 'wid difasiañ an dever ». Ewid ar mare, e chom dister awalc'h er skolioù al labour kelenn brezhoneg : pa vez kelennerien, e vez ar c'hentelioù alies etre er-maes eus an eur-wezhioù-skol reizh. Ha pa ne vez ket a gelennerien, ne vez ket a gentelioù kennebeud, nemed dre galon vad skolidi zo a-wechoù. Bloaz a zeu ez aio gwelloc'h, sañset, rag azaleg ar 4^e klass e vo tu d'an oll re o devo c'hoant kaoud teir eurwezh brezhoneg beb sizhun.

7. Gant piw e vez gwraet al labour 'wid ar mare neuse ?

Ewid ar poent e vez sewenet ar peb brasañ deus al labour kelenn a-drugarez da aoadurioù sewenadurel 'vel **Skol an Emsav** pe **Ar Falz**, hag all, dre gentelioù-nos, dewezhioù-studi, stajoù ha traoù all lies-sort.

8. Med Skol an Emsav ne ra ket nemed se ?

Nann ! Ouzhpenn al labour kelenn a vez sewenet ganti. **Skol an Emsav** a gemer perzh e stourmoù pobl Vreizh eneb ar gaptalouriezh hag an impalaerouriezh c'hall dre vras.

Ar sewenadur, ewid **Skol an Emsav**, n'eo ket hebkén ar pezh a vez hanwet « sewenadur » gant al lodenn vrasañ (da lavared eo : dañs, yezh, lennegezh, sonerezh, c'hoariva, h.a.), lewesonet gant an ideologiezh-ren, med bez he deus dreistoll da selled douzh kement hag a ra buhez mab-den.

Muioc'h-mui 'vez gwasket al labourerien e Breizh 'vel e lec'h-all (ouzhpenn 100 000 a dud dilabour en hor bro), diberc'hennet gant an douristelezh etrevroadel, an adloddennañ, an arme, distrujet an endro (lanvioù du, betoñs e peb lec'h), lakaet o yec'hed en arvar (kreizennoù ha bombezennoù nukleel, louseier a beb sort), diskaret o sewenadur, ha dreistoll o yezh : ar brezhoneg.

Soñjal a ra din ez eo ar « bacc » e brezhoneg lodeg er stourm-se, 'wid ma adkavje pobl Vreizh he fersonelezh, 'wid ma adsavfe en he frankis, 'wid ma vefe dieubet al labourerien diouzh ar gwask a zo war o chouk.

POUR VIVRE ET TRAVAILLER EN BRETAGNE...

MARCHE POUR L'UNITÉ DE LA BRETAGNE NANTES

Arduad hañvad merzh komz a vevañ uhel
N'eus netra merzh komz : 'h egeñt urwel.
Diklan
Komz brezhoneg gant ho pupale.
La culture française, la culture française.
Komz brezhoneg gant ho pupale.
La culture française, la culture française.
Gallad ar gerviz a zigoump ar bed
Hag a c'hall bezañ kulet diread.
Gilles Servat

Il ne faut pas avoir honte quand on parle
C'est quand on se tait qu'il faut être honnête.
Refuzin
Par le pouvoir des mots un monde est créé
Quand on les oublie ce monde est perdu.

1980						
GWENGOLD						
señl	7	14	21	28		
leñr	1	8	15	22	29	
meñr	2	9	16	23	30	
meñr	3	10	17	24		
yaou	4	11	18	25		
gouev	5	12	19	26		
señr	6	13	20	27		
HERE						
dimanche	5	12	19	26		
lundi	6	13	20	27		
mardi	7	14	21	28		
mercredi	1	8	15	22	29	
jeudi	2	9	16	23	30	
vendredi	3	10	17	24	31	
samedi	4	11	18	25		

...IL FAUT DECIDER EN BRETAGNE !..

Deuet eo er-maes **ALMANAC'H** ar bloaz 1980, ennañ roll Sent Vreizh, deiz-ha-deiz. Da vezañ goulnet digant paotred ha merc'hed an UDB. 15 L an tamm.

**LENNIT
POBL VREIZH**

LIZHEROÙ

Boñjour deoc'h,

Skrivañ a ran deoc'h abenn ar fin (kehid all zo e oa red din henn ober)...

Ur rebech 'meus d'ober deoc'h e-keñver ar gerioù hag an troioù-lavar diaes kenañ pe dianavezet (ewid tud o teskiñ evel don d'an nebeutañ). N'eus ket moian da zisplegañ anehe (un tamm 'vel ma vese gwraet e PV gwechall) gant notennoù ? Ewid kemer ur skwer, petra a venn lâred ar « bidouf », hag a lenner diw wech e pennad-stur an niverenn diwezañ ? (N'ema ket ar ger-se e geriadur R. Hemon : ase ema an dalc'h martese).

Ahendall e kavan bourrus Pobl Vreizh, ha da'm soñj n'eo ket fall ober pennadoù-kaos gant tud en diavaes eus an UDB (gant un anarkour dre skwer).

Gant ma gwellañ gourc'hemennoù.

Serj Le Huédé, 77430 Champagne s/S

Gwir eo : a-wechoù e tisoñjomp e vez lennet Pobl Vreizh gant tud n'int ket oll brezhonegerien a vihanig ! O vont bihan ha skort ema ar ouenn eus ar re-mañ... Ahendall e vank martese ur geriadur eus « argot » ar brezhoneg ! Ar « bidouf », paotr kaezh, zo heñvel ouzh ar galleg « tôle, gnouf, cabane, violon, bloc... ». N'eo ket ur ger « lennegel » ! Kavet e vez koulskoude e-barzh levr Yeun ar Gov : E skeud tour bras Sant Jermen...

A wir galon ganeoc'h.

Pobl Vreizh

*
* *

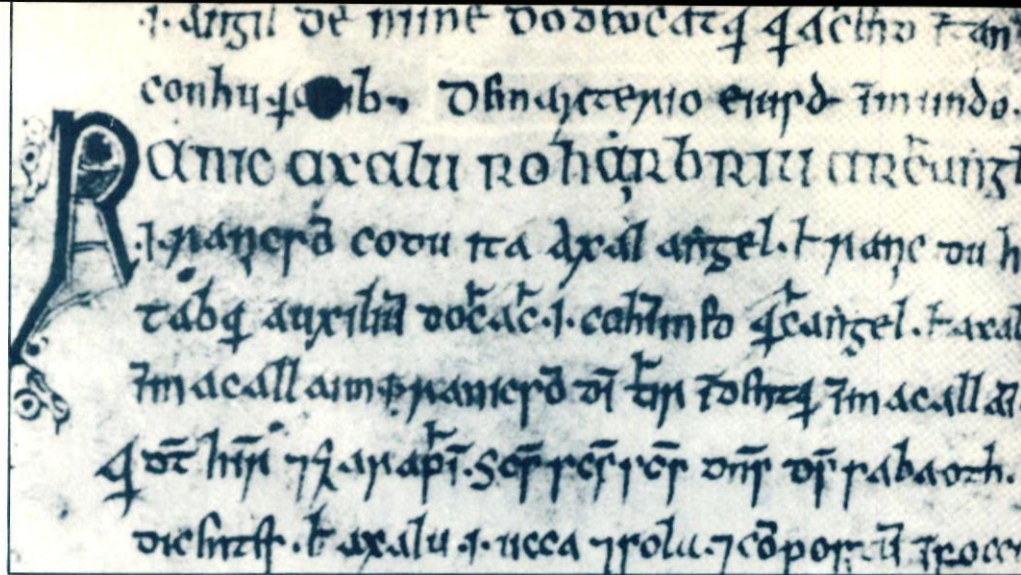
Komanantet on dija d'ar gelaouenn Pobl Vreizh. Me 'gav din ez eo an UDB ar strollad politikel nemetañ hag a zifenn ar yezh, ar sewenadur ha mad hor pobl. Setu perag 'm eus c'hoant da vezañ komanantet iwe d'ar **Peuple Breton** embannet e galleg...

Gant va gwellañ gourc'hemennoù.

P. Le Gouaille, 53000 Laval

N'eo ket falloc'h lenn Le Peuple Breton iwe. Braw eo d'hon lenner eus Laval p'en deus kroget da lenn Pobl Vreizh araog Le Peuple Breton ! N'int ket stank ar re a zo heñvel outañ. Gourc'hemennoù !

Pobl Vreizh

PEMZEG DEIZ E BRO IWERZHON

Kroget eo ar Vretoned da voned muioc'h-mui trema Bro-Iwerzhon, bremañ dreistoll pa'h eus ur « ferry » hag a ya beb sizhun a Rosko da g-Kork... Elreson, e-korf diw sizhuniad ne c'heller ket gwelet ur bochad traoù, mes un dra bennag ur sort a vez gwelet, na boud nend eo ket hañval tre daoulagad un tourist doc'h re ur labourer-douar, ur skoliatur, ur pesketaer...

Ur wezh hanter el Breizh ema bras Iwerzhon, ha nend eo ket gwall stank an dud eno : ardro 4 milion, etre an Nord hag ar Su. Kêr da weled eo ar vro : menezioù ar vord an enesenn, tost d'ar mor, lennoù ha stêrioù e-kreis ar vro ; rag eno ema plaen kreis ar vro, hag uhel an tro-dro. Iwerzhonis zo tud bourrus, aes komz gete hag aes da zaremprediñ...

Poan ha miser he deus bet pobl Iwerzhon epad ar c'hantvleadoù : gwasket eo bet en ur fesson rust meurbed ged ar Saoson, n'o deus degasset eno namaed an distruj... Pa lenner ul levr a-zivoud istoer Iwerzhon, ne weler namaed distruj : abatioù, ilisoù, kastelloù, mes iwe tud, yezh, ekonomiezh... Er c'hantvlead diwezañ ema bet digresket Iwerzhon ag euzhpenn ag ur milion ag he foblañs : ur lodenn vras zo marw ged an naon, ur bochad anehe zo oadet da glask labour beteg en USA, lec'h m'emaint stank hiniw an deiz, marse stankoc'h eged en Iwerzhon mem...

Hañval ema Bro-Iwerzhon doc'h Breizh un tamm : ur bochad touristed 'vez gwelet dre eno iwe, nebeud a industrieù... Chomel a ra c'hoazh e-leizh a labourision-douar, na boud emaint kroget da zigreskiñ eno iwe...

Ar gouezeleg, yezh kentañ ar vro, nend eo ket re vad e stad : nebeud tre a Iwerzhonis (80 000 marse) a ra gantañ bemdez, na boud e vez kelennet er skolioù.

Bras, bras ha ponner ema eno iwe poues an Ilis katolik, é lakaad an dud da vout sentus... Ha neoazh, mar o deus Iwerzhonis gouarnet ur perzh bennag ag o fersonelezh, ema abalamour int bet gwasket ged ar Saoson dre ma oant katoliked hag Iwerzhonis ar-un-dro... Mes mod-kozh eo an Ilis en Iwerzhon, ha ne weler ket eh eus nerzh geti da gass an traoù ar-raog. E kontrel, he fous ar ar speredoù a lak Iwerzhonis da vout reizh ha doñv. El e Breizh, ha muioc'h e'id e Breizh c'hoazh marse...

Yann Marot

ARABAD ANKOUAAD :

BEZ' E C'HELLOMP
KASS « POBL VREIZH »
D'AR SOUDARDED
EWID NETRA :

skrivañ d'ar gelaouenn

BRETONED, HUCHOMP A BOUES PENN !

POBL VREIZH

Ur beg hag un teod en deus an den e'id komz. Mes lod a gomz kreñwoc'h e'id ar re 'rall ! Ar re baour, ar re vihan e vez mouget o mouezh ged heni ar re vras, dreistoll pa c'hell ar re-mañ gouarn ar gomz e'ite dalbez ! Digorit ho post-radio, pe ho post-tele : n'eo ket mouezh ar re baour a vo klewet ase ! Hag ouzhpenn kement-se, gouied a ra ar re a zo e penn an traoù hon lakaad da glewed ar pezh a vennont int-i : epad an hañv tremenet-mañ ema bet bouzaet penn an den ged Gaspi ha Bison Futé, ha ged pris an « napoleon » é kreskiñ, muioc'h c'hoazh e'id heni an aour e hunan ! Ema ar gomz ged ur rummad tud hebkén : re ar gouarnamant. Ne vez roet ar gomz namaed d'ar mem re : tud ar galloud, tud Paris. Pas tud paour Paris, nann : tud ar gouarnamant e Paris...

Ema Barre é komz, é komz. Gwelet 'vez ar an tele, klewed 'vez er radio. Hag edan berr e tay da Gastell-Paol (degemer mad a vo gwraet dehoñ e skolaj kristen Intron-Varia ar C'hreiskêr...). Eno e vo yaouankisoù Jiskar é telc'her « dewezhioù-studi ». Sur n'eo ket kudennoù Breizh an heni 'vo « studiet » e kêrbenn eskobti Leon hag e skeud tour brudet ar C'hreiskêr...

Breizh, pa vo lâret mad, n'eus ket ha ne vo ket aneñ e-barzh ar sistem renet gant Jiskar. Ne vern peheni e vez mewel bras getoñ (pe Chirac, pe Barre, pe unan arall edan berr marse), ne chañch ket politikerezh Jiskar : ema é klask « modernisaad » an ekonomiezh, doc'h he lakaad da vout hañvaloc'h c'hoazh douzh heni an Amerik. Da lared eo : « liberalisiñ » ar jeu ekonomikel, ha lesel an trustoù, ar sistem kapitalour da vout ar mestr. Gwazh-a-se ewid Breizh, gwazh-a-se e'id an denig e hunan. Ar gwir da gaoud labour, ar c'hoant da weled ar justiss é ren, ar c'hoant da ouied an doereioù, kement-se zo dister e-tal doberioù bras ar sistem kapitalour.

N'eo ket bourrus boud labourer en ur sistem sort-se. Na boud labourer e Breizh. Ema ar bléiad-labour é tigoriñ. Peheni eo an amzer da-zoned e'id ar re yaouank ? Peb unan a oui moarvad pere eo sifroù an dud dilabour er c'hours-mañ ag ar blé : 1 500 000 e'id ar Frañs, 100 000, hag ouzhpenn marse e'id Breizh...

Tamm-ha-tamm omp bet akourset da glewed doereioù fall a-zivoud an dilabour... Akourset iwe, ni amañ e Breizh, da gemer an tren da voned da glask labour en diavaes ag ar vro, peogwir amañ ne vez ket kavet... Lod a yay e-barzh an arme, pe a gavo un tamm labour a netra, bresk, e'id ur mis, daou vis... Mes red e vo deoc'h boud fur, ha sentiñ ; ne vo ket mad deoc'h klemm nag ober ho penn fall ! E gwirionez, ema ar gouarnamant é kass d'an dias « moral » ar yaouankis. Ha n'eo ket aes taliñ douzh un enebour diabarzh sort-se ! Ha neoazh « bewiñ e Breizh » zo un dra hag a laka ar re yaouank da vout entanet e'itoñ : meur a enklask er skolioù en deus henn diskouezet. Mes ar gwir naturel-se e vo red stourm ha kann e'id henn tizhoud !

Nag ar maouesi ? Nebeud a labour e'ite pa n'eus hanw namaed a lemel plassoù-labour er vro, plassoù-labour n'int ket stank dija... Ema industrioù an elektronik barnet da vout kasset en diavaes ag ar vro. Ha pa ouier pegen stank ema ar maouesi er labourioù-se... Klasket 'vo arre lakaad ar mammoù-familh da chom en o zier... Red mad e vo da vaouesi Breizh boud e penn ar stourm.

Nag ar labourision-douar ? Di ja ema bet, e-korf an ugent vlé trement-mañ, isellaet ur bochad an niver aneñ. Hanter-c'hant vlé zo e oa 90% ag ar Vretoned é vewiñ ar maesoù, ha lod-käer aneñ peisanted. Kass d'an dias an tachennoù bihan pe etre, setu ar pezh a venn ober ar sistem kapitalour, e-sigur « rantabilisiñ », e'id sevel tachennoù bras, divent, e-gis en Amerik pe er C'hanada... Da

venn eh ay neusen ar re a oa peisanted eraog ? D'ar c'hêrioù ? Na boud o dez an deknokrated mekanikoù kisidig tre da jediñ (da gontiñ), n'eo ket sur o deus gwraet mad ar gont ag ar pezh a goust klask ur plass-labour e kêr d'ur peisant m é kuitaad ar maesoù...

Al labour-douar zo unan a fram-moù Breizh. N'eo ket mad sevel tachennoù re vras. Red eo da beb unan bewiñ en ur labourad douar ma venn ober, ha kaoud an argant rekis diär e labour. N'eo ket mad aotreñ ar c'humul (ar gumulerion a rastell argant bras), pa weler kement a beisanted vihan gwasket ged an amprestoù, staget douzh ar firmoù bras ha kasset-digasset herwez feur ar marc'hadoù...

Nag ar besketaerion ? Oaet eo kozh ar bagoù-pesketa, n'eo ket ekipet mad ar porzhioù, koussiet e vez ar mor ged ar saotradurioù, hag ema lesenn ar re greñvan é vougiñ ar re vihanhañ...

N'eo ket digoumoul (heb koguss) an oabl a-us da benn ar Vretoned. Ha dreistoll pobl Vreizh n'hell ket lakaad he mouezh da vout selaouet. Ur bobl lakaet da vout mud eo pobl ar Vretoned. E kement lec'h ma 'h eus un disterrañ galloud, n'eus lodenn ebed ar galloud-se e'id ar Vretoned. Troc'het ema bet o zeod d'ar Vretoned : ne c'hellont ket komz ; tud arall — n'int ket nec'het gete — a gomz en o lec'h, ha n'eo ket e'id mad ar Vretoned e komzont.

Red mad eo roiñ ar gomz en-dro d'ar Vretoned. En dilost-hañv-mañ e tigo merc'hed ha paotred an UDB o beg ewid komz. Ewid komz en hanw ar Vretoned, ewid roiñ ar gomz d'ar Vretoned, er-maes ag ar jeu politikel gall. Ya, Bretoned, daet eo ar c'houlz da gomz e'idomp-ni.